

Probleminiai lošimai Europos valstybėse

Žvelgiant į per pastarąjį dešimtmetį vykusią lošimų rinkų evoliuciją, pastebimi dideli pokyčiai kalbant tiek apie paslaugų teikimą, tiek apie jų vartojimą. Bemaž kasdien atsirandančios naujovės visose gyvenimo sferose, sparčiai besivystančios technologijos, įtakojo ir pasaulines lošimų rinkas, suteikdamas joms naujų bruožų – atsirado daugiau ir įvairesnių lošimo galimybių, išaugo lošimų pasiūla ir jų prieinamumas. Įvairių sričių atstovai laikosi skirtingų nuomonių dėl to, kaip visi šie veiksniai įtakoja lošimų paslaugomis besinaudojančių žmonių lošimo įpročius. Pasaulyje atliekamais tyrimais siekiama išsiaiškinti, kiek populiarūs lošimai tarp gyventojų, kokie žmonių lošimų įpročiai, kokią įtaką azartiniai lošimai turi visuomenės sveikatai ir gerovei, ypatingas dėmesys skiriamas lošimų priklausomybei ir probleminiams lošimams.

Europos Komisijos (toliau - Komisija) komunikate Žalioji knyga „Internetiniai lošimai vidaus rinkoje“, išleistame 2011 m. kovo 24 d., nurodoma, kad *„šiuo metu Komisijos turimi duomenys rodo, kad dauguma lošėjų neturi problemų dėl lošimo. Tačiau į tuos, kurie tokių problemų turi, turi būti deramai atsižvelgta turint omenyje susijusias socialines sąnaudas lošėjui, jo šeimai ir visuomenei apskritai. Problemos dėl lošimo dažnai apibūdinamos kaip nenumaldomas potraukis lošti, nepaisant neigiamų pasekmių arba poreikio sustoti. Siekiant įvertinti problemų dėl lošimo paplitimo tarp šalies gyventojų mastą, vykdomi išsamūs tyrimai, vadinamieji paplitimo tyrimai. Dvi plačiausiai naudojamos patikrinimo priemonės siekiant nustatyti problemų dėl lošimo turinčius lošėjus yra DSM-IV ir SOGS. Pagal atsakymus į klausimus nustatoma, ar lošėjas turi problemų dėl lošimo (SOGS), yra potencialus patologinis lošėjas (DSM-IV) ar tikėtinas patologinis lošėjas (SOGS ir DSM-IV), taip pat vadinamas priklausomu nuo lošimų. Komisija žino apie aštuoniose valstybėse narėse atliktus problemų dėl lošimo paplitimo šalies mastu tyrimus, dar septyniose vykdyti ribotos apimties tyrimai (regioniniai arba konkretaus amžiaus kategorijų, daugiausia paauglių). Problemų dėl lošimo mastas aštuoniose valstybėse narėse, kurios atliko paplitimo tyrimą savo šalyje, svyruoja nuo 0,5 % iki 6,5 %.“*

Pastebėtina, kad dauguma valstybių vis daugiau dėmesio skiria probleminių lošimų klausimui, o valstybinės institucijos ir atsakingos lošimų kompanijos siekia mažinti neigiamus probleminių lošimų padarinius žmonių socialinei, ekonominei gerovei ir sveikatai.

Trento universiteto profesoriaus Dr. Mark Griffiths atliktų tyrimų duomenimis („Probleminiai lošimai Europoje: apžvalga“. 2009 m. Nottinghamas, Didžioji Britanija¹), Europos valstybėse atlikti tyrimai rodo, kad probleminiai lošimai neigiamai veikia svarbias asmens

---

¹ <http://www.nsgamingfoundation.org/uploads/Problem%20Gambling%20in%20Europe.pdf>

gyvenimo sferas. Pripažįstama, kad lošimų prieinamumas ir probleminių lošimų atvejų dažnumas visuomenėje yra susiję. Profesoriaus atliktų tyrimų duomenimis, probleminių lošimų procentas skirtingose Europos valstybėse yra panašus ir svyruoja tarp 0,5-2 %, nors kai kurios šalyse jis viršija 3 %. Statistiniai duomenys, gauti iš pagalbos linijų probleminiams lošėjams, rodo, kad probleminiai lošėjai nurodo dažniausiai lošiantys lošimo automatais.

Olandijoje 2011 metais atlikto tyrimo apie lošimus, lošimų priklausomybę ir prevencijos priemones duomenimis, 22 % lošėjų patenka į rizikos grupę (9 % iš jų yra probleminiai lošėjai, o 13 % – galimi probleminiai lošėjai). 78 % lošėjų lošimas yra laisvalaikio praleidimo būdas. Taip pat pastebėta, kad rizikos grupei priklausantys lošėjai žymiai daugiau lošia lošimo automatais, negu laisvalaikio lošėjai. Nemaža dalis lošėjų, siekdami kontroliuoti savo lošimo įpročius, naudoja savikontrolės priemones – ketvirtadalis rizikos grupės lošėjų yra pateikę prašymus neleisti jiems lošti *Holland Casino* lošimo namuose, apie 10 % yra apsiriboję nuo patekimo į lošimo salonus. Visgi tyrimas parodė, kad tie lošėjai, kurie yra pateikę prašymus neleisti lošti kazino ir kai kuriuose automatų salonuose, lošia kituose automatų salonuose, todėl, siekiant užtikrinti savanoriško apsiribojimo sistemos veiksmingumą, turėtų veikti vieninga sistema, bendrai galiojanti visiems automatų salonams ir kazino.

Čekijoje 2013 m. lapkritį Čekijos Respublikos Sveikatos informacijos ir statistikos institutas paskelbė tyrimo apie pacientų su patologinio lošimo diagnoze gydymą Čekijos Respublikoje 2005 – 2012 metais rezultatus². Tyrimo duomenimis, 2012 metais ši diagnozė buvo nustatyta 1 415 sveikatos priežiūros įstaigų pacientų. 2012 m. rugsėjo mėnesį Nacionaliniam priklausomybių ir narkotikų vartojimo stebėjimo centrui Vyriausybė pavedė atlikti tyrimą apie lošimų socio-patologinį poveikį visuomenei, kuris turėtų būti baigtas 2014 metų antrąjį pusmetį. 2013 metų lapkritį paskelbti preliminarūs tyrimo duomenys rodo, kad 2012 metais 5 % Čekijos Respublikos gyventojų buvo patologiniai lošėjai, apie 2,3 % (apie 168 000 suaugusiųjų) gyventojų priskiriami aukštos ir vidutinės rizikos grupei ir manytina, kad jie gali turėti ar ateityje turės rimtų problemų, susijusių su lošimais.

Belgijoje 2004 metais buvo atliktas išsamus probleminių lošimų tyrimas, naudojant SOGS metodiką. Tyrimo metu nustatyta, kad 14 % tyrimo dalyvių yra probleminiai lošėjai, 42,3 % apklausoje dalyvavusiųjų priskiriami rizikos grupei. 43,7 % nėra probleminiai lošėjai ar nepriklauso

---

² „Health care of patients with diagnose F63.0 - pathologic gambling in out-patient and in-patient establishments in the Czech Republic in 2005–2012“

rizikos grupei. Šio tyrimo metu apklausus nuolatinius lošėjus nustatyta, kad 14 % nuolat lošiančiųjų yra probleminiai lošėjai. Vertinant probleminių lošimų paplitimo mastą tarp visų gyventojų, šis skaičius yra nuo 0,6 % iki 1,2 %. Tyrimo metu nustatyta, kad probleminiai lošėjai lošimams išleidžia vidutiniškai 4,5 kart7 daugiau, negu problemų neturintys lošėjai. 25 % probleminių lošėjų buvo bedarbiai, vidutiniškai 47 metų amžiaus. 25 % šių respondentų nurodė, kad jų tėvai taip pat buvo probleminiai lošėjai.

Tyrimo metu taip pat buvo nustatyta, kad probleminiai lošėjai lošti pradėjo anksčiau (20 metų), negu lošėjai, neturintys problemų dėl lošimų (25 metų). Siekiant padėti žmonėms, turintiems problemų dėl lošimų, sukontroliuoti savo lošimus, Belgijoje sukurta savanoriško apsiribojimo nuo lošimų duomenų bazė EPIS, šalyje veikia probleminių lošimų klinikos, institutai.

2006 metais Belgijoje telefonu buvo atlikta gyventojų apklausa apie jų dalyvavimą azartiniuose lošimuose. Tyrimo metu nustatyta, kad 60 % gyventojų lošia, iš kurių 26 % lošia reguliariai. Tyrimas parodė, kad 1,6 % apklaustųjų yra rizikos grupei priklausantys lošėjai, o 0,4 % – pataloginiai lošėjai.

Estijoje 2012 metais Estijos finansų ministerijos užsakymu Estijos lošimų priklausomybės centras atliko tyrimą apie lošimus Estijoje³. Tyrimo metu apklausta 3 519 15-74 metų Estijos gyventojų. Tokio pat pobūdžio tyrimai buvo atliekami 2004, 2006 ir 2010 metais. Tyrimas parodė, kad 47 % apklaustųjų yra lošę. 12 % nurodė lošę internetu, 47 % – kitose lošimo vietose. Iš lošiančiųjų kazino, 6% lošė lošimo automatais, 4 % prie lošimo stalų, 1 % dalyvavo turnyruose. Lyginant su 2010 metais, dalyvaujančiųjų azartiniuose lošimuose gyventojų skaičius sumažėjo nuo 65 % iki 47 %. Daugiausia lošė 20-29 metų (61 % apklaustųjų) ir 30-39 metų (59 %) amžiaus apklaustųjų. 20-29 metų amžiaus grupės respondentai lošė beveik visų rūšių lošimus. Tyrimas taip pat parodė, kad, nepaisant Lošimų įstatyme nustatyto draudimo lošti lošimo automatais (draudimas lošti kazino lošimus) neturintiems 21 metų asmenims, 9 % 15-20 metų respondentų lošė kazino lošimus ar pokerį internetu (iš jų – 5 % 15 - 17 metų amžiaus respondentų). 3 % 16-20 metų apklaustųjų lošė kazino (ne internetu). Be to, nors įstatyme nustatytas draudimas dalyvauti lažybose asmenims, neturintiems 18 metų, tyrimas parodė, kad 2 % 16-17 metų apsiklaustųjų lažinosi internetu. Probleminių lošėjų rizikos grupei Estijoje priklauso 5 % respondentų (apie 52 000 gyventojų). Lyginant su 2010 metais, pastebima pozityvi tendencija – rizikos grupės probleminių lošėjų procentas sumažėjo nuo 8 % iki 5 %. Taip pat per šį laikotarpį nuo 3 % iki 1 % sumažėjo galimai pataloginių lošėjų skaičius ir nuo 6 % iki 4 % gyventojų, turinčių

³ <http://www.15410.ee/pdf/Gambling%20prevalence%20in%20Estonia%202012.pdf>

nedidelių problemų dėl lošimų, skaičius. Tarp lošiančiųjų 10 % respondentų yra probleminiai lošėjai. Nuo 2010 metų probleminių lošėjų skaičius lošiančiųjų tarpe sumažėjo nuo 13 % iki 10 %. Dažniausiai probleminiai lošėjai yra 15-19 metų (17 %) vyrai (17 %), bedarbiai (16 %), taip pat 20-29 ir 30-39 metų amžiaus lošėjai (abiejose grupėse po 12 %). Galimai patologiniai lošėjai nurodė dažniausiai lošiantys kazino lošimo automatais (65 %), stalo lošimus (39 %), kortų lošimus (39 %) ne kazino. Tyrimo metu nustatyta, kad probleminiai lošėjai daugiau lošia skirtingų rūšių lošimus, negu lošėjai, neturintys problemų, tiek internetu, tiek įprastiniu būdu.

Tyrimo rezultatai rodo, kad, nepaisant draudimų, lošimų paslaugos yra prieinamos nepilnamečiams, todėl ateityje daugiau dėmesio turėtų būti skiriama nepilnamečių apsaugos nuo lošimų priemonėms.

Danijos Nacionalinis Socialinių tyrimų institutas 2006 metais atliko tyrimą apie [probleminius lošimus Danijoje](#) ir palygino probleminius lošimus Skandinavijoje – Danijoje, Norvegijoje ir Švedijoje. Tyrimas atliktas naudojant SOGS-R ir NODS metodikas. Tyrimo metu apklausti 8 153 18-74 metų Danijos gyventojai. Nustatyta, kad 3,9 % Danijos gyventojų yra turėję ar turi problemų dėl lošimų, 2,3 % turėjo jų per pastaruosius 12 mėnesių arba turi dabar. 10 % respondentų priklauso rizikos grupei, o 83 % apklausoje dalyvavusiųjų problemų dėl lošimų nėra turėję. 0,2 % suaugusiųjų Danijos gyventojų yra patologiniai lošėjai.

Lyginant Skandinavijos šalių statistiką, rizikos grupės ir probleminių ir patologiinių lošėjų procentas Danijoje yra žemesnis, negu Švedijoje ir Norvegijoje. Šie skirtumai gali būti susiję su skirtingomis lošimų tradicijomis šiose šalyse, taip pat jų prieinamumu ar valstybės politika lošimų klausimais. Norvegijoje daugiausia probleminių lošėjų yra 18-24 metų amžiaus grupėje, Danijoje - 25-44 metų grupėje. Daugiausia lošia vyrai.

Siekiant užtikrinti lošėjų apsaugą ir lošimų priklausomybės prevenciją, Danijoje sukurta savanoriško apsiribojimo nuo lošimų internete programa ROFUS. Ši programa leidžia laikinai ar visam laikui apsiriboti nuo azartinių lošimų internetu Danijoje, tokiu būdu apribojant galimybę naudotis lošimų paslaugomis, kurias teikia Danijoje licencijuotos kompanijos. Registrą administruoja Danijos lošimų priežiūros tarnyba. Užsiregistravus šioje sistemoje, anuliuoti apsiribojimo nebegalima. 2012 metais Danijoje buvo apie 5000 patologiinių lošėjų.

Didžiojoje Britanijoje atliktas gyventojų sveikatos tyrimas⁴. 2012 metais pirmą kartą į šį tyrimą buvo įtraukti klausimai apie gyventojų dalyvavimą azartiniuose lošimuose. Per pastaruosius 12 mėnesių 68 % vyrų ir 61 % moterų dalyvavo lošimuose. Aktyviausiai lošimuose dalyvavo 25-64 metų respondentai. Tyrimo metu nustatyta, kad jaunesni respondentai dalyvauja įvairesniuose lošimuose. 4 % vyrų ir 1 % moterų per pastaruosius 12 mėnesių dalyvavo septyniuose ar daugiau skirtingų rūšių lošimuose.

2012 metais 0,8 % vyrų ir 0,2 % moterų buvo probleminiai lošėjai. Probleminių lošėjų daugiau tarp jaunų vyrų ir šis procentas mažėja, didėjant jų amžiui (2,2 % 16-24 metų amžiaus vyrų buvo probleminiai lošėjai).

4,8 % vyrų ir 1,6 % moterų priklausė žemos rizikos lošėjų grupei, o 1,7 % vyrų ir 2,1 % moterų per pastaruosius 12 mėnesių priklausė rizikos grupei asmenų, galinčių tapti problemineis lošėjais.

Apibendrinant pateiktus statistinius duomenis, kurie gauti atlikus įvairaus lygio tyrimus, naudojant įvairias metodikas, Europos valstybėse lošimų paplitimas tarp gyventojų yra toks:

Olandija	2011 metų duomenimis, 22 % lošėjų patenka į rizikos grupę (9 % iš jų yra probleminiai lošėjai, o 13 % – galimi probleminiai lošėjai). 78 % lošėjų lošimas yra laisvalaikio praleidimo būdas.
Čekija	2012 metais 5 % Čekijos Respublikos gyventojų buvo patologiniai lošėjai, apie 2,3 % (apie 168 000 suaugusiųjų) gyventojų priskiriami aukštos ir vidutinės rizikos grupei ir, manytina, kad jie gali turėti ar ateityje turės rimtų problemų, susijusių su lošimais.
Belgija	2004 metais atlikto SOGS tyrimo duomenimis, 42,3 % apklausoje dalyvavusiųjų priskiriami rizikos grupei. 43,7 % nėra probleminiai lošėjai ar nepriklauso rizikos grupei. 14 % nuolat lošiančiųjų asmenų yra probleminiai lošėjai. Vertinant probleminių lošimų paplitimo mastą visų tarp gyventojų, šis skaičius yra nuo 0,6 % iki 1,2 %. 2006 metų gyventojų apklausos duomenimis, 60 % gyventojų lošia, iš kurių 26 % lošia reguliariai. 1,6 % apklaustųjų yra rizikos grupei priklausantys lošėjai, o 0,4 % – patologiniai lošėjai.
Estija	2012 metais 47 % apklaustųjų yra dalyvavę lošimuose. Lyginant su 2010 metais, dalyvaujančiųjų azartiniuose lošimuose iš realių pinigų gyventojų skaičius sumažėjo nuo 65 % iki 47 %.

⁴ <https://catalogue.ic.nhs.uk/publications/public-health/surveys/health-surv-eng-2012/HSE2012-Ch7-Gambling-behaviour.pdf>

	<p>Daugiausia lošia 20-29 metų (61 % apklaustųjų) ir 30-39 metų (59 % apklaustųjų) estų. Probleminių lošėjų rizikos grupei Estijoje priklauso 5 % respondentų (apie 52 000 gyventojų). Lyginant su 2010 metais, pastebima pozityvi tendencija – rizikos grupės probleminių lošėjų procentas sumažėjo nuo 8 % iki 5%. Taip pat per šį laikotarpį nuo 3 % iki 1% sumažėjo galimai patologinių lošėjų skaičius, ir nuo 6 % iki 4% gyventojų, turinčių šiek tiek problemų su lošimais, skaičius. Lošiančiųjų tarpe 10 % respondentų yra probleminiai lošėjai. Nuo 2010 metų probleminių lošėjų skaičius lošiančiųjų tarpe sumažėjo (nuo 13 % iki 10 %). Dažniausiai probleminiai lošėjai yra 15 - 19 metų (17 %) vyrai (17 %), bedarbiai (16 %), taip pat 20-29 ir 30-39 metų amžiaus lošėjai (abiejose grupėse po 12 %).</p>
Danija	<p>2006 metų tyrimų duomenimis, 3,9 % Danijos gyventojų yra turėję ar turi problemų dėl lošimų, 2,3 % turėjo jų per pastaruosius 12 mėnesių arba turi dabar. 10 % respondentų priklauso rizikos grupei, o 83 % problemų dėl lošimų nėra turėję. 0,2 % suaugusiųjų Danijos gyventojų yra patologiniai lošėjai. Lyginant Skandinavijos šalių statistiką, rizikos grupės ir probleminių ir patologinių lošėjų procentas Danijoje yra žemesnis, negu Švedijoje ir Norvegijoje. Norvegijoje daugiausia probleminių lošėjų yra 18-24 metų amžiaus grupėje, Danijoje - 25-44 metų grupėje. Daugiausia lošia vyrai.</p>
Didžioji Britanija	<p>2012 metų duomenimis, per pastaruosius 12 mėnesių 68 % vyrų ir 61 % moterų dalyvavo lošimuose. Aktyviausiai lošimuose dalyvavo 25-64 metų respondentai. 2012 metais 0,8 % vyrų ir 0,2 % moterų buvo probleminiai lošėjai. Tarp vyrų probleminiai lošėjai dažniau buvo jauni respondentai – 2,2 % - 16-24 metų amžiaus. 7,1 % vyrų ir 2,1 % moterų per pastaruosius 12 mėnesių priklausė rizikos grupei asmenų, galinčių tapti problemineis lošėjais.</p>

Informacija parengta remiantis GREF lošimus prižiūrinčių institucijų atstovų pateikta informacija apie apžvalgoje minimose šalyse atliktus tyrimus.